

Свято Цапа. Fiesta de la Cabra

КУПИТИ

У середині 1990-х сорокадев'ятирічна Уранія Кабраль, переслідувана відчуттям жаху й порожнечі, повертається на батьківщину в Домініканську Республіку і знову переживає події 1961 року, коли столиця ще називалася Сьюдад-Трухільйо, а старіючий Рафаель Трухільйо, хворий і розпусний диктатор, тероризував тримільйонний домініканський народ. Насильство, страх і майстерний шантаж до зволили Трухільйо міцно тримати під контролем своє найближче оточення, внаслідок чого зрада та боягузтво стали способом життя в розкішному президентському палаці. Однак хватка диктатора з віком слабшає, у країні назріває змова, результатом якої стає своєрідна «макіавеллівська революція», яка сама по собі матиме криваві наслідки.

«Свято Цапа» Маріо Варгаса Льйоси одностайно визнане критикою і читачами шедевром латиноамериканської і світової літератури, одним із найкращих будь-коли написаних політичних романів.

МАРІО ВАРГАС ЛЬЙОСА

СВЯТО ЦАПА

Перекладачка присвячує цю роботу своєму батькові — видатному філософу, політологу, публіцисту Олексію Шевченку, який вважав роман Варгаса Льйоси досконалим у контексті висвітлення «непристойності влади» та надзвичайно важливим для України в її прагненні позбутися загроз диктаторських режимів і здобуття свободи.

*Присвячується Лурдес і Хосе Ісраелю Куельйо,
а також величезній кількості моїх друзів-домініканців*

Тридцятого травня народ наш гуляє,
Радісно свято своє відзначає.
То Свято Цапа, тріумф свободи...

«Убивство Цапа», домініканська меренге

I

Уранія... Батьки зробили їй ведмежу послугу — обране ними ім'я асоціювалося із планетою, з мінералом, з усім чим завгодно, крім стрункої жінки з тонкими рисами обличчя, гладкою шкірою і великими, темними, трохи сумними очима, що зараз дивилися на неї із глибин дзеркала. Уранія! На щастя, ніхто не звертався до неї так, її називали Урі, міс Кабраль, місіс Кабраль або докторка Кабраль. Наскільки вона пам'ятає, після її від'їзду із Санто-Домінго (точніше, зі Сьюдад-Трухільйо, адже коли вона поїхала, столиці ще не повернули її справжню назву), ні в Адріані, ні в Бостоні, ні у Вашингтоні, ні у Нью-Йорку ніхто жодного разу не назвав її «Уранія», як це робили в їхньому домі і в коледжі Санто-Домінго, де *sisters*{1} та однокласниці напрочуд старанно вимовляли дурнувате ім'я, що приречло її на муки від самого народження. Цікаво, кому це спало на думку — йому чи їй? Занадто пізно проводити розслідування, моя люба: твоя мати — на небесах, а батько — живий небіжчик. Ти ніколи не дізнаєшся правду. Уранія! Так само безглуздо й образливо, як перейменувати старовинне місто Санто-Домінго де Гусман на Сьюдад-Трухільйо. Може, і ця ідея теж належала її батькові?

Вона чекає, коли море покажеться у вікні її кімнати на дев'ятому поверсі готелю «Харагуа», і нарешті воно з'являється. За кілька секунд темрява відступає, і мерехтливий блакитний обрій стрімко збільшується, дозволяючи побачити видовище, на яке вона вижидала відколи прокинулася о четвертій ранку попри пігулку, випиту всупереч її упередженості щодо снодійних. Синя поверхня моря, поцяткована плямами піни, зливається зі свинцевим небом біля лінії горизонту, а тут, на узбережжі, лунко розбивається гребенистими хвилями об набережну Малекон, чия бруківка просвічує крізь крони пальм і мигдалевих дерев. За тих часів готель «Харагуа» виходив на Малекон фасадом, а нині — торцем. У пам'яті спливають спогади — чи це сталося того дня? — відтворюючи таку картинку: батько веде дівчинку за руку, і вони входять до ресторану, щоби пообідати вдвох. Їх саджають за столик поряд із вікном, й Ураніта, зазираючи під занавіску, бачить просторий сад, басейн із трамплінами і купальників,

що плавають у ньому. В Іспанському патіо, облицьованому фігурними кахлями і заставленому горщиками із гвоздиками, оркестр грає меренге{2}. Чи сталося це того дня?

— Ні,— вимовляє вона вголос.

Тодішній «Харагуа» знесли, а на його місці звели цю величезну будівлю кольору рожевої пантери, що неабияк вразила її три дні тому, коли вона прибула до Санто-Домінго.

Чи правильно ти вчинила, повернувшись сюди? Ти ще пошкодуєш про це, Ураніє. Навіщо марнувати тиждень відпустки тобі, жінці, яка ніколи не має часу на те, щоби відвідати всі ті міста і країни, де мріє побувати,— приміром, гірські хребти і заметені снігом озера Аляски,— і повертатися на острівець, куди ти запряглася ніколи не ступати ногою? Може, це ознака старості? Вияв осінньої сентиментальності? Ні, звичайна цікавість. Необхідність довести собі: я ще можу простувати вулицями цього міста, що вже не є моїм, подорожувати цією чужою країною, не відчуваючи ні печалі, ні ностальгії, ні ненависті, ні гіркоти, ні люті. А може, ти приїхала побачити ту розвалину, на яку перетворився твій батько? З'ясувати, які емоції оволодіють тобою, коли ви зустрінетеся після тривалої розлуки? Дрож проймає її тіло від голови до ніг. Ураніє! Ураніє! Поглянь-но на себе: минуло стільки років, і раптом виявляється, що ти, така вперта, методична, чужа зневіри, ховаєш дещо за мурами твоєї недосяжної фортеці, що викликає захоплення і заздрість оточуючих, а саме — ніжне, похливе, вразливе серденько, вкрите шрамами.

Вона заливається сміхом. Годі вже, дівчино. Не верзи дурниць.

Вона взуває кеди, натягує штани і спортивну блузу, підбирає волосся під сіточку. Випиває склянку холодної води і намагається увімкнути телевізор, аби послухати новини CNN, але передумує. Підступивши до вікна, вона роздивляється море і Малекон, а потім повертає голову і впивається очима в нагромадження дахів, веж, куполів, дзвіниць, крон дерев. Як же розрослося це місто! Коли ти виїхала звідси 1961 року, тут проживало триста тисяч душ, а нині — понад мільйон. Усе вільне місце заповнилося новими кварталами, бульварами, парками,

готелями. Вчора вона почувалася чужою, коли кружляла в орендованій автівці елегантними кварталами Белья-Віста і величезним парком Мірадор, де виявилося не менше *joggers*{3}, ніж у нью-йоркському Центральному парку. За часів її дитинства місто закінчувалося готелем «Ембахадор», а за ним простиралися маєтки і засіяні поля. «Кантрі-клуб», куди батько щонеділі водив її до басейну, був оточений пустками, там не було ні асфальту, ні будинків, ні навіть ліхтарних стовпів.

Утім, стара частина міста, забудована спорудами в колоніальному стилі, не оновилася, не зазнала жодних трансформацій, як і Гаске, її колишній квартал. Вона анітрохи не сумнівається, що їхній будинок також майже не змінився. Напевно, він залишився таким само, як раніше: маленький сад, де росло старе мангове дерево, а червоний фламбоян квітнув упритул до тераси, на якій вони обідали щосуботи і щонеділі; двосхилий дах, балкончик за її спальнею, де вона зазвичай чекала на своїх кузин Лусінду й Маноліту, а в тому далекому 1961 році стежила за хлопцем, який часто проїжджав вулицею на велосипеді, скося зиркаючи на неї і не наважуючись заговорити. А що там усередині — те саме оздоблення? Австрійський годинник із боєм, готичними цифрами і зображенням сцен полювання на циферблаті. А як щодо її батька? Чи залишився він таким самим, як раніше? Ні. Вона слідкувала за тим, як він дряхліє, завдяки світлинам, що їх надсилали тітка Аделіна та інші далекі родичі, які вперто писали їй листи попри те, що вона ніколи на них не відповідала.

Вона плюхається у крісло. Ранкове сонце осяває середмістя, купол Національного палацу та його світло-охристі стіни м'яко виблискують під блакитним небесним склепінням. Мерщій виходь надвір, бо невдовзі спека стане нестерпною. Вона заплющує очі, зморена невластивою їй інертністю, що суперечить її звичайному активному способу життя і прагненню не марнувати часу на те, чим вона цілодобово займається, відколи знову ступила на домініканську землю, а саме — прокручуванням спогадів. «Моя донька повсякчас учиться і зубрить уроки навіть уві сні». Так говорив про тебе сенатор Агустін Кабраль, міністр Кабраль, мізковитий Кабраль, хвастаючись перед друзями успіхами дівчинки, яка отримала всі можливі винагороди,

зразкової учениці, котру *sisters* ставили за приклад однокласницям. Може, він вихвалявся шкільними досягненнями Уранії і перед Господарем? «Як би мені хотілося відрекомендувати її вам! Вона здобуває перші премії впродовж усіх тих років, що вчиться в коледжі Святого Домінго. Для неї було би щастям познайомитися з вами, потиснути вашу руку. Ураніта щовечора читає молитви, просячи Бога зберегти ваше залізне здоров'я. А ще вона молиться за донью Хулію і за донью Марію. Зробіть нам таку честь. Вас просить про це, вас благає ваш найвірніший пес! Ви не можете відмовити мені. Прийміть її, екселенціє! Господарю!»

«Чи ненавидиш ти його? Чи він тобі огидний? Досі?» Ні, вимовляє вона вголос. Ні, ти би не повернулася, якби злість тліла всередині, рана кровоточила, а розчарування переповнювало тебе і труїло твою кров, як це було в юності, коли навчання і робота перетворювалися на нав'язане лікування, засіб позбутися спогадів. Тоді ти справді ненавиділа його. Усіма фібрами душі, усім своїм єством, кожною думкою, кожним почуттям. Ти бажала йому різних лих, хвороб і негараздів. Бог здійснив твоє бажання, Ураніє. А радше диявол. Хіба тобі мало, що інсульт зробив його живим трупом? Невже ти не вважаєш солодкою помстою те, що трапилося з ним? Десять років він прикутий до інвалідного візка, не ходить, не розмовляє, повністю залежить від медсестри, яка допомагає йому їсти, лягати в ліжку, одягатися, роздягатися, стригти нігті, мочитися і випорожнюватися. «Чи відчуваєш ти відомщеною?» «Ні».

Вона випиває другу склянку води і виходить. Сьома година ранку. На першому поверсі готелю її поглинає шум, знайома атмосфера, де зливаються воедино голоси, гуркіт двигунів, увімкнене на всю гучність радіо, меренге, сальса, дансон{4}, болеро, рок і реп, обрушуються на неї, перекриваючи один одного. Веселий хаос, породжений глибинною потребою твого народу оглушити себе, аби не мислити і, можливо, не відчувати геть нічого. А ще це вибух прадавнього життя, непідвладного сучасним віянням. Якась частина душі домініканців чіпляється за несвідоме магічне начало — тяжіння до шуму («До шуму, але не до музики»).

Вона не пам'ятає такого гамору на вулицях у ті часи, коли була дівчинкою, а Санто-Домінго називався Сьюдад-Трухільйо. Здається, люди не зчиняли галасу; мабуть, тридцять п'ять років тому, коли місто було у три-чотири рази меншим, провінційним, ізольованим, окутаним дрімотою через страх і запобігливість, місто, чия душа зіщулювалася від благоговіння і панічного жаху перед Господарем, генералісимумом, благодійником, батьком нової вітчизни, його ексцензією доктором Рафаелем Леонідасом Трухільйо Моліною, тут було тихіше, жодного шаленства. А сьогодні всі звуки життя — автомобільні двигуни, касети, диски, радіоприймачі, клаксони, гавкіт, гарчання, людські голоси — лунають на повну потужність, сягаючи найвищого рівня, причому живі створіння не поступаються механічним та електронним пристроям (здається, собаки брешуть дзвінкіше, а пташки щебечуть веселіше). А ще кажуть, що Нью-Йорк шумне місто! Ніколи за всі десять років життя на Мангеттені її вуха не чули нічого, що нагадувало би ту неймовірну какофонію, у яку вона занурена останні три дні.

Сонце підпалює сиві верхівки пальм, хідник геть попсований тріщинами та ямами, що асоціюються з вирвами від бомб, усюди височіють купи сміття. Жінки у білих хустках на головах замітають мотлох і збирають у затісні для цього торби. «Гаїтянки». Сьогодні вони мовчать, а вчора перешіптувалися на своєму *creole*^{5}. Трохи далі видно двох босих напівголих гаїтянців, що вмостилися на ящиках під десятками картин, розвішаних просто на мурі. Так, дійсно, — місто, а може, і вся країна, переповнені гаїтянцями. Раніше такого не було. Хіба сенатор Агустін Кабраль не порушував цю тему? «Про Господаря можна говорити все, що завгодно. Однак історія визнає принаймні одну його заслугу — він зробив нашу країну сучасною і поставив гаїтянців на належне місце. Для важких хвороб — гіркі ліки». Господар отримав ослаблену, збіднілу, жалюгідну країну, здичавілу внаслідок міжусобних війн, де не було ні закону, ні порядку, країну, що втрачала своє обличчя, оскільки була захоплена голодними і лютими сусідами. Вони переходили вбхід річку Масакре, крали майно і худобу, спустошували будинки, позбавляли роботи наших селян, спотворювали нашу католицьку віру своїм сатанинським чаклунством, гвалтували наших жінок, псували нашу культуру, нашу мову й наші

західні іспанські звичаї, нав'язуючи нам свої, африканські та варварські. Господар розрубив гордіїв вузол. «Годі! Для тяжких хвороб — гіркі ліки!» Він не лише виправдовував масове знищення гаїтянців 1937 року, а й проголосив це подвигом режиму. Хіба він не врятував Республіку від біди — другого в її історії спаплюження хижими сусідами? Яке значення мають п'ять, десять, двадцять тисяч гаїтянців, якщо йдеться про порятунок цілого народу?

Вона квапливо прямує вперед, упізнаючи найвідоміші місця: замість казино «Гібія» побудували клуб; колишня водолікарня смердить вигрібними ямами. Невдовзі вона дістанеться перетину Малекона із проспектом Максимо Гомеса — улюбленого маршруту Господаря під час вечірніх прогулянок. Відколи лікарі сказали йому, що піші прогулянки є корисними для серця, він щодня долав відстань від резиденції «Радамес» до проспекту Максимо Гомеса із зупинкою в домі доньї Хулії, високоповажної Матрони (де Ураніта якось побувала, аби виголосити промову, яку мало не забула), а потім спускався до проспекту Джорджа Вашингтона, звертав на розі і жвавим кроком прямував до обеліска — копії вашингтонського монумента, в супроводі міністрів, радників, генералів, ад'ютантів, придворних. Усі вони трималися на шанобливій відстані, напружено вдивляючись в його постать, сповнені надії серця тріпотіли в очікуванні якогось знака чи жесту, що дозволив би їм наблизитися до Господаря, вислухати його, заслужити честь перекинутися з ним кількома словами, хай навіть він скаже щось докірливе. Їх улаштовувало будь-що, аби тільки не залишатися осторонь, у пеклі відставних фаворитів. Скільки разів ти ішов серед них, тату? Скільки разів ти удостоївся честі поспілкуватися з ним? Скільки разів ти повертався додому засмучений тим, що він не покликав тебе, і нажаханий перспективою бути викинутим із кола обраних і поповнити ряди вигнанців? Ти завше жив у страху, що з тобою трапиться така сама історія, як з Ансельмо Пауліно. І вона повторилася, тату!

Уранія сміється, і парочка в бермудах, що крокує їй назустріч, вирішує, що вона усміхається саме їм. «Добрий ранок!» Та вона усміхається не їм, її веселить спогад про сенатора Агустіна Кабраля, який щовечора

прогулювався у свиті можновладних осіб — слуг Трухільйо, а його увагу не привертали ані теплий бриз, ані шум моря, ані віражі чайок-мартинів, ані променисті карибські зірки — він стежив за руками, очима, рухами Господаря, сподіваючись, що його можуть покликати, надати йому перевагу перед іншими.

Нарешті вона дісталася Аграрного банку. Ось-ось перед нею постане резиденція «Рамфіс», де досі розташовується Секретаріат закордонних справ, а трохи далі — готель «Еспаньйола». Саме там вона поверне на дев'яносто градусів.

Вулиця Сезара Ніколаса Пенсона, ріг вулиці Гальван, думає вона. Увійти туди чи повернутися до Нью-Йорка, навіть не глянувши на свій будинок? Ти ввійдеш, спитаєш у медсестри, де лежить пацієнт, піднімешся сходами до спальні, вийдеш на терасу, куди його виносять на час післяобідньої сієсти — на ту саму терасу, що колись палахкотіла червоними квітами фламбояна. «Привіт, тату. Як поживаєш? Упізнаєш мене? Я — Уранія. Звісно ж, ти впізнаєш мене. Коли ми бачилися востаннє, я мала чотирнадцять років, а зараз мені сорок дев'ять. Відтоді сплило багато часу. Хіба не стільки років було тобі, коли я поїхала до Адріана? Так, сорок вісім чи сорок дев'ять. Чоловік у розквіті сил. А нині тобі от-от виповниться вісімдесят чотири. Який же ти старезний, тату!» Якщо він ще здатен мислити, за всі ці роки в нього було вдосталь часу, аби підбити підсумки свого довгого життя. Ти, напевно, думав про свою невдячну доньку, яка за тридцять п'ять років не відповіла на жоден твій лист, не надіслала тобі жодної світлини і жодної листівки, не привітала тебе ні з днем народження, ні з Різдом, ні з Новим роком, і навіть не приїхала, не поцікавилася твоїм здоров'ям, коли в тебе стався інсульт, і всі дядьки, тітки, двоюрідні брати та сестри вирішили, що ти помираєш. Яка погана дівчинка!

Будиночок на вулиці Сезара Ніколаса Пенсона, що на розі вулиці Гальван, уже не прийматиме відвідувачів, ніхто не зайде до передпокою, прикрашеного зображенням Пречистої Диви Альтаграсії і бронзовою табличкою з написом «Господар цього дому — Трухільйо». Чи зберіг ти цю табличку як доказ своєї відданості?

А може, жбурнув у море, як це зробили тисячі домініканців, що купили такі самі та повісили на видноті, аби ніхто не сумнівався в їхній вірності Господарю, а згодом, коли чари розвіялися, забажали стерти всі сліди, соромлячись того, що символізував цей предмет,— свого боягузтва. Мабуть, ти теж позбувся таблички, тату.

Геть спітніла, вона дісталася «Еспаньйоли». Серце пришвидшено б'ється. Проспектом Джорджа Вашингтона струмить подвійний потік автовок, вантажівок і фургонів; їй здається, що всі водії увімкнули радіо, і від цього шуму невдовзі луснуть барабанні перетинки. Час від часу з якоїсь машини визирає чоловіча голова і чиїсь очі впиваються в її груди, ноги, сідниці. Ох уже ці погляди! Вона чекає, коли з'явиться просвіт між машинами, що дозволить їй перетнути дорогу, і вкотре нагадує собі — як учора і позавчора,— що перебуває на домініканській землі. У Нью-Йорку ніхто не витріщається на жінок із такою зухвалістю. Вимірюючи, зважуючи, підраховуючи, скільки плоті міститься у твоїх цицьках і стегнах, скільки волосинок росте на твоєму лобку, визначаючи опуклу лінію, утворену твоєю дупою. Вона заплющує очі, щоби перечекати легке запаморочення. У Нью-Йорку так не поводяться навіть «латинос» — домініканці, колумбійці, гватемальці. Вони навчилися стримувати себе, розуміючи, що не слід дивитися на жінку, як пес дивиться на сучку, жеребець — на кобилу, боров — на свиню.

Вона переходить на інший бік вулиці, шаснувши у просвіт між автомобілями. Замість того, щоби розвернутися і рушити назад до готелю «Харагуа», ноги — всупереч розуму — несуть її далі, спонукаючи обійти «Еспаньйолу» й рушити проспектом Незалежності, обабіч обсадженим лавровими деревами з розкидистими кронами, що переплітаються вгорі над бруківкою. Трохи далі дорога, якщо пам'ять не зраджує їй, роздвоюється і губиться в самісінькому серці колоніального міста. Скільки разів ти ішла поряд із батьком у сповненій шуму тіні лаврів, проминаючи проспект Незалежності! Ви спускалися з вулиці Сезара Ніколаса Пенсона, доходили до цього проспекту і прямували до парку Незалежності. В італійському кафе, розташованому праворуч, на початку вулиці Ель-Конде, ви їли морозиво з кокосовою стружкою, манго чи гуаявою. Як же ти

пишалася, що тримаєш під руку цього сеньйора — сенатора Агустіна Кабраля, міністра Кабраля! Усі знали його. Підходили, обмінювалися рукостисканнями, знімали капелюха, шанобливо віталися з ним, а жандарми і військові цокали підборами, коли він проходив поруч. Напевно ти страшенно сумуєш за тими роками популярності, тату. Як же тобі було боляче втратити владу, стати одним із тисяч простих смертних! Вони вдовольнилися тим, що образили тебе в газетній колонці в «Ель Форо Публіко», а не кинули за ґрати, як Ансельмо Пауліно. Ти боявся цього понад усе на світі, чи не так? Уявляв, як одного прекрасного дня Господар віддасть наказ: «Мізковитого — до в'язниці!» Тобі пофортунило, тату.

Вона крокує вже сорок п'ять хвилин і відійшла далеко від готелю. Якби вона взяла із собою гроші, можна було би зайти до якоїсь кав'ярні, поснідати і перепочити. Піт заливає їй обличчя, змушуючи повсякчас діставати хусточку і протирати шкіру. Роки беруть своє, Ураніє. Сорок дев'ять — це вже не молодість. Хоча ти маєш кращий вигляд, ніж більшість твоїх ровесниць. Рано викидати тебе, наче непотріб, судячи з поглядів, що переслідують тебе звідусіль, обмацують твоє обличчя і тіло: багатозначні, жадібні, хтиві, нахабні погляди самців, звиклих роздягати очима й подумки оголяти всіх жінок на вулиці. «Сорок дев'ять чудово прожитих років, Урі», — казав Дік, її друг і колега по адвокатській конторі, у день її народження. Жоден чоловік з їхньої команди не насмівся би вимовити такі слова, попередньо не хильнувши дві-три порції віскі, як це зробив Дік того вечора. Бідолашний Дік. Він зашарівся і знітився, коли Уранія простромила його отим своїм крижаним поглядом, яким в останні тридцять п'ять років відповідає на компліменти, фривольні жарти, люб'язності, натяки чи зухвалі коментарі чоловіків, а часом і жінок.

Вона зупиняється перевести дух. Серце шалено калатає. На розі проспектів Незалежності та Максимо Гомеса вона опиняється в оточенні невеличкої групи чоловіків і жінок, які чекають, коли можна буде переходити на інший бік. Її ніс уловлює таке ж розмаїття запахів, як змучені вуха — розмаїття звуків. Чад горілого масла й вихлопні гази, що їх вивергають автобуси та автівки, повільно розчиняються в повітрі або плывуть над головами перехожих; сморід свинячого жиру

й печені поширюється з ятки, де шкварчать дві пательні; насичені, невизначувані тропічні пахощі смоли, гниючих водоростей, спітнілих тіл. Усе просякнуте тваринними, рослинними, людськими запахами, яким сонце не дозволяє вивітритися, уповільнюючи випаровування. Цей гарячий дух торкається потаємних струн її пам'яті, повертаючи її до дитинства, переносячи сюди, до проспекту Максимо Гомеса, де буяли різнобарвні бугенвілії на балконах і в горщиках під дахами. День Матері! Ну звісно. Яскраве травневе сонце, зливи, спека. Дівчатка з коледжу Святого Домінго, обрані для важливої місії — дарування квітів Мамі Хулії, Високоповажній Матроні, батьківській Благодійниці, взірцю і символу домініканської матері. Вдягнені у бездоганну білу форму, вони приїхали шкільним автобусом у супроводі настоятельки і *sister* Мері. Ти згоряла від цікавості, гордості, любові, поваги, готуючись увійти до дому Мами Хулії як представниця коледжу. Тобі доручили прочитати поему «Мати і вчителька, Високоповажна Матрона», яку ти записала, вивчила напам'ять, десятки разів продекламувала перед дзеркалом, перед однокласницями, перед Лусіндою і Манолітою, перед татом, перед *sisters*, а потім мовчки повторювала про себе, бажаючи бути певною, що не забудеш жодної літери. Коли настала славетна мить і ти опинилася у великому рожевому будинку Мами Хулії, приголомшена величезною кількістю військових, поважних сеньйор, ад'ютантів, делегацій, що товпилися в садах, кімнатах і коридорах, усе пішло шкереберть. Задихаючись від хвилювання і ніжності, ти зробила крок уперед, зупинилася за метр від бабці, яка благодушно усміхалася тобі із крісла-гойдалки, тримаючи в руках букет троянд, щойно подарований настоятелькою, і раптом відчула, що в горлі застряг клубок, а голова геть спорожніла. Ти вдарилася у сльози. Чоловіки і жінки, які оточували Маму Хулію, заворушилися. Було чути хихотіння і підбадьорливі слова. Високоповажна Матрона, не припиняючи усміхатися, зробила їй знак підійти ближче. Тоді Ураніта опанувала себе, витерла сльози, випросталася і швидко та рішуче продекламувала «Мати і вчителька, Високоповажна Матрона» — одним духом, хоч і без належної виразності. Публіка заплодувала. Мама Хулія погладила її по маківці і поцілувала своїм ротиком, оплетеним тисячею крихітних зморщок.

Світлофор нарешті перемикається. Уранія крокує далі, розкидисті дерева, що ростуть на проспекті Максимо Гомеса, захищають її від сонця. Прогулянка триває вже годину. Їй приємно йти в тіні лаврів, роздивляючись знайомі кущі із червоними квітками (гібіскус або «Кров Христова»), і поринати в роздуми, не зважаючи на хаос голосів і музики, але не залишаючи поза увагою нерівності, вибоїни чи ями на хіднику, де можна легко послизнутися або ступити в одну з куп лайна, котрі обнюхують безпритульні собаки. Чи ти була щасливою тоді? Так, ти була щасливою, коли разом зі своїми однокласницями зі школи Святого Домінго вирушила до дому Високоповажної Матрони в День Матері, готуючись подарувати їй квіти й прочитати поему. Щоправда, відколи та дивовижна красуня, її ангел-охоронець, згасла у будиночку на вулиці Сезара Ніколаса Пенсона, таке поняття, як «щастя» зникло із життя Уранії. Однак твій батько, твої дядьки і тітки, насамперед тітка Аделіна й дядько Анібаль, кузини Лусіндіта й Маноліта та колишні друзі, зробили все можливе, аби заповнити порожнечу, що зяяла у твоєму серці після втрати матері, утішити тебе ніжністю та турботою, щоби ти не почувалася самотньою і покинутою. Батько був для тебе й батьком, і матір'ю впродовж тих років. Саме тому ти так любила його. І саме тому тобі було так боляче, Ураніє.

Порівнявшись зі службовим входом готелю «Харагуа» — широкими ґратчастими воротами, крізь які в'їжджають вантажівки, проходять управителі, кухарі, офіціантки, двірники, — вона не зупиняється. Куди ти йдеш? Вона ще не вирішила. У її голові, сповненій спогадів про дитинство, школу, недільні ранки, коли вони з тіткою Аделіною та кузинами ходили на дитячі сеанси до кінотеатру «Еліта», і досі не спливає думка, що було би непогано повернутися до готелю, прийняти душ, поснідати. Ноги несуть її вперед. Упевнено, без жодних вагань, вона лавірує поміж пішоходами й автомобілями, що нетерпляче чекають перед світлофорами. Чи ти певна, що хочеш іти туди, куди прямуєш, Ураніє? Адже тепер ти вже знаєш, що підеш, навіть якщо пошкодуєш про своє рішення.

На вулиці Сервантеса вона звертає ліворуч і прямує до вулиці Болівара, неначе уві сні впізнаючи одно- і двоповерхові особняки з парканами і палісадниками, відкриті тераси, гаражі. Все це

пробуджує в її душі знайомі відчуття та образи, що збереглися в пам'яті, але нині все виглядає зіпсутим, вицвілим, спотвореним флігелями, прибудовами, кімнатками на горищах, дивними спорудами у садах, призначеними для заселення нащадками, які одружуються, але не мають власного житла й повертаються до батьків, вимагаючи більше простору. Вона проходить повз пральні, аптеки, квіткарні, кав'ярні, вивіски дантистів, лікарів, бухгалтерів, адвокатів. На проспекті Болівара прискорює крок, немовби наздоганяючи когось. Серце вискакує з грудей. Ще трохи — і вона зомліє. На розі Роса Дуарте вона повертає наліво й біжить. Та їй бракує сил мчати з такою швидкістю, тож доводиться пригальмувати і рухатися повільніше, тримаючись поблизу вибіленого муру, аби мати змогу притулитися до чогось і віддихатися, якщо знову запаморочиться в голові. Нічого не змінилося, за винятком будиночка лікаря Естаніслава, який видаляв їй гланди,— на його місці з'явилася вузька сміховинна чотириповерхова будівля. Їй здається, що служниці, які прибирають у садах і чистять фасади, вітаються з нею: «Привіт, Ураніто! Як поживаєш, дівчино? Як же ти виросла, дитинко! Куди так поспішаєш? Пресвята Богородице, спаси і помилуй!»

Будинок мало змінився, хоча стіни, наскільки вона пам'ятає, колись мали насичений сірий колір, а зараз потьмяніли, облупилися, вкрилися плямами. Сад перетворився на зарослу чагарником пустку, засипану палим листям і сухим бадиллям бур'янів. Очевидно, що його давно не поливали і не підстригали. Он там мангове дерево. А це що — фламбоян? Мабуть, то дійсно був фламбоян, коли на ньому росли листя і квітки, а нині це голий стовбур з голими рахітичними гілочками.

Вона притуляється до залізних різьблених воріт. Доріжка, викладена кахлями, зарослими травою на стиках, запліснявіла; на терасі біля подвір'я лежить старий стілець зі зламаною ніжкою. Меблі із жовтою кретоноюю оббивкою зникли. Немає і ліхтаря на розі, що освітлював терасу, ліхтаря із гранованого скла, де скупчувалися денні метелики і дзижчали нічні комахи. Балкончик її спальні вже не оповитий пурпуровими бугенвіліями, як колись: нині це просто бетонний виступ, поцяткований іржею.

У глибині тераси відчиняються двері, видаючи протяжне рипіння. Жінка у білій уніформі зацікавлено глипає на неї.

— Ви когось шукаєте?

Уранія неспроможна говорити — вона надто схвильована, розтривожена, налякана. Вона мовчки витріщається на незнайомку.

— Що вам потрібно? — питає жінка.

— Я — Уранія, — зрештою вимовляє вона. — Донька Агустіна Кабраля.

II

Він прокинувся, паралізований передчуттям біди. Заціпенівши, кліпав очима в темряві, оплутаний павутинням, дивлячись на волохате багатооке чудовисько, що готувалося зжерти його. Нарешті дотягнувся до тумбочки, де завжди лежали револьвер і заряджений автомат. Та замість зброї його рука стиснула будильник: за десять хвилин четверта. Він зробив глибокий вдих. От тепер сон остаточно розвіявся. Нічні кошмари повернулися? Залишалось ще кілька хвилин — маніакально точний, він не вставав із ліжка до четвертої. Ні хвилиною раніше, ні хвилиною пізніше.

«Саме дисципліна зробила мене тим, чим я є нині», — майнула думка в його голові. А дисципліною, дороговказом усього життя, він був зобов'язаний *marines*, тобто морській піхоті. Він заплющив очі.

Випробування у Сан-Педро-де-Макоріс, під час вступу до лав Домініканської національної поліції, котру янки вирішили створити на третій рік окупації, були надзвичайно складними. Але він легко подолав їх. Половина кандидатів відсіялася на іспитах із фізичної підготовки. Натомість він залюбки виконував усі вправи на спритність, відвагу, сміливість або витривалість, не побоюючись навіть карколомних завдань із перевірки сили волі та відданості керівництву — доводилося, приміром, занурюватися у болото з похідним спорядженням або виживати в пустельних горах, утамовуючи спрагу власною сечею, харчуючись травою і кониками. Сержант Гітельман поставив йому найвищу оцінку, додавши: «Далеко підеш, Трухільйо». Він і справді пішов далеко завдяки безжальній дисципліні героїв і містиків, якій його навчили *marines*.

Він із вдячністю згадував сержанта Саймона Гітельмана. Мужній і безкорисливий гринго у країні нудьгарів, кровопивць і бовдурів. Чи мали Сполучені Штати відданішого друга, ніж він, за останні тридцять із гаком років? Чий уряд найбільше підтримував їх в ООН? Хто першим оголосив війну Німеччині та Японії? Хто найщедріше підмазував доларами сенаторів, депутатів, губернаторів, мерів,

журналістів, членів Палати представників США? А відплата була такою: економічні санкції від Організації американських держав заради задоволення негра-нікчеми Ромуло Бетанкура, аби і надалі смоктати венесуельську нафту. Якби Джоні Абес краще впорався із завданням і бомба відірвала голову педика Ромуло, не було би жодних санкцій, і пришелепкуваті гринго не дратували би його нісенітницями про суверенітет, демократію і права людини. Але тоді він не дізнався би, що в отій країні, населеній двомастами мільйонами недоумків, живе один його друг — Саймон Гітельман. Здатний самотужки розпочати кампанію на захист Домініканської Республіки із Фенікса в Аризоні, де він оселився і зайнявся бізнесом після того, як демобілізувався з *marines*. І він не попросив ані сентаво! Не перевелися справжні чоловіки серед *marines*! Нічого не попросив — і нічого не взяв! Який урок честі для отих п'явок із Сенату і Палати представників, яких Трухільйо стільки років підгодовував, а ті ненажери хотіли ще більше чеків, концесій, декретів, податкових пільг, а тепер, коли йому так потрібна їхня допомога, прикидаються, ніби не розуміють, про що йдеться!

Він кинув погляд на годинник — іще чотири хвилини. Чудовий гринго — Саймон Гітельман! Істинний *marine*. Обурений атакою Білого дому, Венесуели та Організації американських держав на Трухільйо, він залишив свій бізнес в Аризоні і закидав американську пресу листами, нагадуючи, що Домініканська Республіка впродовж усієї епохи Трухільйо була оплотом антикомунізму, найнадійнішим союзником США у Західній півкулі. Незадоволений результатами протесту, він заснував комітети підтримки (фінансуючи їх із власної кишені!), публікував різні матеріали, проводив конференції. Бажаючи подати приклад іншим, він перебрався до Сьюдад-Трухільйо з усією родиною і винайняв будинок на Малеконі. Сьогодні опівдні Саймон і Дороті обідатимуть із ним у палаці, а потім *ex-marine* отримає почесний орден Хуана Пабло Дуарте, найвищу домініканську нагороду. Так, істинний *marine* заслужив на відзнаку! Безперечно!

Четверта рівно. От тепер можна вставати. Він увімкнув лампу на нічному столику, взув капці і підвівся — незграбно, без колишньої спритності. Кістки боліли, м'язи на ногах і на спині ослабли, як кілька

днів тому в Домі Каоби, після клятої ночі, проведеної з нудною, пісною дівкою. Він заскреготів зубами з досади. Прямуючи до стільця, де Сімфоросо повісив його тренувальний костюм і поклав спортивні кеди, він раптом зупинився, утримуваний підозрою. Обернувся і тоскно оглянув простирадла: безформна сірувата пляма поганила білосніжну тканину. Знову це сталося з ним. Гнів стер неприємні спогади про Дім Каоби. От дідько! Цього ворога не можна розгромити, як ті сотні і тисячі супротивників, із якими він вступав у бій і перемагав упродовж довгих років свого правління, вдаючись до підкупу, залякування або вбивства. Цей ворог жив у ньому, плоть од його плоті, кров од його крові. І знищував його саме тоді, коли він потребував навіть більше сил і здоров'я, ніж раніше. Худезне дівчисько принесло йому невдачу.

Він оглянув бездоганно чисті, випрасувані підтяжки, шорти, майку, обмацав кеди. Одягнувся, докладаючи великих зусиль. Його організм ніколи не вимагав багато сну; в юності, у Сан-Кристобалі, і згодом, коли він служив начальником польової жандармерії на цукровій плантації Бока-Чіка, йому вистачало чотирьох-п'яти годин, навіть якщо він цілу ніч пиячив і віддавався розпусті. Його здатність до моментального фізичного відновлення після найкоротшого відпочинку сприяла виникненню легенди про «вищу істоту». Це закінчилося. Нині він прокидався втомленим, у нього не виходило проспати чотири години поспіль, щонайбільше — дві-три, і дуже часто його будили кошмари.

Минулої ночі він лежав у темряві, змучений безсонням. У вікні видніли крони дерев і шматочок зоряного неба. Часом нічна тиша порушувалася тріскотінням старих опівнічниць, що декламували вірші Хуана де Діос Песи{6}, Амадо Нерви{7}, Рубена Даріо{8} (у нього навіть виникла підозра, що серед них був і Ходячий Смітник — цей тип знав Даріо напам'ять), «Двадцять поем про кохання» Пабло Неруди, пікантні децими Хуана Антоніо Алікса{9}. Звісно ж, лунала й поезія доньї Марії, домініканської письменниці і моралістки. Посміюючись, він заліз на велотренажер і заходився крутити педалі. Його дружина дуже серйозно сприймала свою «місію» і вряди-годи влаштовувала у залі для катання на роликах резиденції «Радамес»

літературні вечори, заохочуючи учасниць читати всі ці дурнуваті вірші. Сенатор Енрі Чірінос, якого ті сеньйори вважали поетом, зазвичай брав участь в їхніх посиденьках, успішно розвиваючи свій цироз за рахунок державної скарбниці. Аби прилеститися до Марії Мартінес, безмозкі старі, так само, як і Чірінос, зазубрювали чимало сторінок із «Моральних роздумів» та уривків театральної п'єски «Фальшива дружба», натхненно декламували їх, а інші базіки аплодували. Його дружина (жирна стара ідіотка, Високоповажна Дама, яка, попри все, залишалася його дружиною) щиро вірила, що вона — письменниця і моралістка. Чом би й ні? Хіба про це не писали в газетах, не торочили на радіо і телебаченні? Хіба не включили до обов'язкової шкільної програми оті «Моральні роздуми» з передмовою мексиканця Хосе Васконселоса, що перевидавалися кожні два місяці? Хіба «Фальшива дружба» не стала найгучнішою театральною прем'єрою за тридцять один рік епохи Трухільйо? Хіба не звеличували її до небес критики, журналісти, університетські викладачі, священники, інтелектуали? Хіба їй не присвятили семінар в Інституті імені Трухільйо? Хіба її ідеї не вихваляли єпископи, ці мерзенні круки, зрадники, юди в сутанах, які десятиріччями жили за його рахунок і раптом заговорили про «права людини» разом із янкі?

Високоповажна Дама була письменницею і моралісткою. Не завдяки власним заслугам, а завдяки йому, як і все, що відбувалося у цій країні понад три десятиліття. Трухільйо вмів перетворювати воду на вино і примножувати хліби, коли заманеться. Він нагадав про це Марії під час останньої сварки: «Ти забуваєш, що та маячня написана не тобою — ти не здатна написати без помилок навіть власне ім'я, а зрадником-галісійцем Хосе Альмоїною. Я заплатив йому за роботу. Хіба ти не знаєш, про що пліткують люди? Начебто в перших рядках «Фальшивої дружби» зашифровано його прізвище — Альмоїна».

Із ним стався новий напад сміху, цілком щирого. Гіркий присмак зник. Марія розплакалася: «Ти принижуєш мене!» — і пригрозила поскаржитися Мамі Хулії. Ніби справді вірила, що його бідолашна дев'яностошестирічна мати може якось вплинути на їхні сімейні чвари. Дружина, так само, як і його брати, завжди бігала до Матрони поплакатися у жилетку. Тому, щоби помиритися із благовірною,

довелося знову позолотити їй руку. Бо те, про що пліткували домініканці, було правдою: письменниця і моралістка вирізнялася надзвичайною жадібністю. Вона відзначалася патологічною скнарістю ще за тих часів, коли вони були коханцями. Ще в ранній юності вона вигала спосіб заробити свої перші песо, відкривши пральню, що обслуговувала Національну поліцію.

Велотренажер розігрів його кров. Фізична форма відновилася. П'ятнадцять хвилин. Достатньо. Ще п'ятнадцять хвилин греблі,— і можна розпочинати щоденну битву.

Тренажер для греблі розташовувався у сусідній кімнаті, заставленій спортивним обладнанням. Щойно він зробив кілька рухів, як умиротворену передсвітанкову тишу прорізало кінське іржання — довге, музикальне, наче нестримна хвала життю. Як давно він не сідлав коня? Багато місяців. Верховна їзда ніколи не набридала, і хоч йому вже давно перевалило за п'ятдесят, надихала, як перший ковток іспанського коньяку «Карлос І» або перший погляд на пишне оголене тіло бажаної жінки. Приємні думки труїв лише спогад про кістляве створіння, яке той сучий син примудрився підсунути до його ліжка. Невже здогадувався, якого приниження він зазнає? Ні, він боягуз, йому забракло би сміливості. А раптом вона все розповіла, і той негідник тепер регоче, дізнавшись про його ганьбу? Плітки поповзуть містом, обговорюватимуться у кав'ярнях на вулиці Ель-Конде.

Він здригнувся від сорому та люті, але не припинив ритмічно веслувати. По шкірі побігли струмочки поту. Якби хтось побачив його зараз! Ще один популярний міф із тих, що переходили з вуст до вуст: «Трухільйо ніколи не пітніє. У найгарячішу спеку він одягає полотняний мундир, оксамитову треуголку, рукавички, а на його чолі немає ані крапельки поту». Він справді не пітнів, коли не бажав цього. Однак, виконуючи фізичні вправи на самоті, він дозволяв своєму тілу виділяти піт. Упродовж останнього періоду його епохи, важкого і сповненого проблем, він відмовив собі у задоволенні від верхової їзди. Може, цього тижня він нарешті вибереться до Сан-Кристобаля. Їздитиме берегом річки, під деревами, як робив це колись, і відчує себе

свіжим і помолоділим. «Навіть жіночі руки не дарують стільки ніжності, як хребет жеребця».

Він зупинився, відчувши наближення судоми в лівій руці. Витер мокре обличчя і позирнув на штани, сфокусувавши погляд на ширинці. Нічого. Надворі ще не розвиднілося. Дерев та чагарники в садах резиденції «Радамес» скидалися на темні плями на тлі чистого неба, всіяного мерехтливими вогниками. Як там у вірші Неруди, який так подобався балакучим подружкам моралістки? «Тремтять вдалині блакитні планети». Разом із планетами тремтіли і ті старі потвори, мріючи, аби якийсь поет почухав те місце, де в них свербить. А під рукою був лише Чірітос, страхітливий, як Франкенштайн. Він знову зайшовся дзвінким щирим сміхом. Останнім часом це траплялося з ним нечасто.

Він роздягнувся і, залишившись у халаті та капцях, рушив до ванної кімнати — голитися. Увімкнув радіо. На хвилях «Домініканського голосу» та «Карибського радіо» диктори читали ранкові газети. Донедавна перші випуски новин трансливалися о п'ятій. Та коли його брат Петан, власник «Домініканського голосу», довідався, що він прокидається о четвертій, програма стала виходити в етер на годину раніше. Усі знали, що він слухає радіо, коли голиться, миється і вдягається, тож щосили старалися догодити.

«Домініканський голос» сповістив, що в ресторані готелю «Ель-Конде» відбудеться вечір танців за участі гурту «Гіганти ритму» під керуванням професора Гатона і співака Джоні Вентури, після чого повідомив про присудження премії імені Хулії Моліни найбільш багатодітній матері. Лауреатка, донья Алехандріна Франсіско, мати двадцяти однієї живої дитини, отримуючи медаль із зображенням Високоповажної Матрони, заявила: «Мої діти — усі до останнього — віддадуть життя за Благодійника, якщо він попросить про це».

«Я тобі не вірю, дурепо».

Він почистив зуби і тепер голився із притаманною йому ретельністю, яку виявляв змалечку, коли ще був злиденим хлопчиськом у Сан-Кристобалі. Тоді він щодня сумнівався, чи його бідна мати, та, кому

наразі ціла країна віддає шану в День Матері («Джерело милосердних почуттів, батьківська слава героя, який править нами», — бубонив диктор), роздобуде на вечерю трохи бобів і рису, аби нагодувати вісім голодних ротів. Чистота, догляд за тілом та одягом були єдиною релігією, котру він ретельно сповідував.

Після виголошення довгого списку гостей, запрошених до резиденції Мама Хулії (нещасна стара буде змушена стоїчно приймати купу делегацій від шкіл, організацій, інститутів, профспілок і дякувати своїм ледь чутним голосом за квіти та привітання), почалися атаки на єпископів Рейлі та Паналя, «які не народилися під нашим сонцем, не страждали під нашим місяцем («Влучно сказано», — подумав він), проте втручаються в наше цивільне й політичне життя, порушуючи закон». Джоні Абес намагався ввірватися до коледжу Святого Домінго і витягти американського єпископа з його укриття. «Що може трапитися, Господарю? Звісно, гринго протестуватимуть. Та вони вже давно протестують із будь-якого приводу, хіба не так? Галіндес, пілот Мерфі, сестри Мірабаль, замах на Бетанкура і тисяча інших «приводів». Хіба не байдуже, що там вони гавкають у Каракасі, Пуерто-Рико, Вашингтоні, Нью-Йорку, Гавані? Найважливіше те, що відбувається тут. Погань у сутанах припинить плести свої змови тільки тоді, коли ми добряче їх налякаємо».

Ні. Ще не час зводити рахунки з Рейлі та іншим сучим сином, паршивим іспанцем Паналем. Коли ця мить настане, вони заплатять за все. Інстинкт ніколи його не підводить. Поки що він воліє навіть пальцем не чіпати єпископів, навіть якщо вони і надалі біситимуть його, як робили це від 25 січня 1960 року — цілих півтора року! — відколи пастирське послання пролунало на месі у всіх церквах, і розпочався бунт католицької церкви проти режиму. Прокляті круки! Євнухи! Вчинити так із ним, політиком, якого Ватикан в особі самого Папи Пія XII нагородив Великим Хрестом ордена святого Григорія!

«Домініканський голос» повторював у запису промову Паїно Пічардо, міністра внутрішніх справ і релігійних культів, виголошену ним напередодні, у якій нагадувалося, що держава витрачає шістдесят

мільйонів песо на цю церкву, «чийі служителі, єпископи та священники наразі завдають руйнівної шкоди домініканській католицькій пастві».

Він перемкнув на іншу хвилю. На «Карибському радіо» диктор зачитував лист протесту сотень робітників, обурених, що їхні підписи не були поставлені під національним маніфестом проти «безчесних підступів єпископа Томаса Рейлі, який зрадив Господа, Трухільйо, власну чоловічу гідність і замість того, щоби залишатися у своїй єпархії Сан-Хуан-де-ла-Магуана, втік, мов наляканий щур, і сховався у Сьюдад-Трухільйо під спідницями американських черниць у коледжі Святого Домінго, розсаднику тероризму і заколотів». Прослухавши повідомлення про те, що міністерство освіти позбавило коледж Святого Домінго статусу офіційного навчального закладу з огляду на те, що «чужоземні черниці потурають терористичним інтригам єпископів провінцій Сан-Хуан-де-ла-Магуана і Ла-Вега проти держави», він переключився на «Домініканський голос», де диктор саме оголошував про нову перемогу домініканської команди з поло в Парижі «на прекрасному полі Багатель, де вона розгромила “Леопардів” із рахунком п’ять-чотири і виграла Кубок відкриття чемпіонату, вразивши публіку». Рамфіс і Радамес зірвали найбурхливіші овації.

Брехня. Мета — підлеститися до домініканців. І до нього.

Він відчув печіння у шлунку, кислий присмак, який з’являвся щоразу, коли він думав про своїх синів. Яка блискуча поразка, яке розчарування! Невже їм не соромно грати в поло в Парижі і трахати французенок, поки їхній батько веде найзапеклішу битву у своєму житті?!

Він сполоснув обличчя. Кров перетворюється на оцет, коли він згадує про них. Боже мій, але це не його провина! Він має чудові гени і все інше, потрібне для першокласного самця. Красномовний доказ — діти, зачаті ним в інших лонах. Узяти, хоча би, його синів, народжених Ліною Ловатон: здорові, сильні, енергійні, у тисячу разів більш гідні зайняти місце отих двох трутнів, тих нікчем з іменами оперних персонажів. Навіщо він дозволив Високоповажній Дамі дати дітям імена з «Аїди», опери, яку вона в лиху годину подивилася у Нью-

Йорку? Цей вибір відвернув від них фортуна, посприявши тому, що вони вирости оперетковими паяцями, а не нормальними мужніми чоловіками. Поціновувачі богемного життя, ледарі, ні характеру, ні честолобства, годяться хіба що для гулянок. Нічого спільного з ним. А нащадки його братів? Такі ж самі слизняки, як Негро, Петан, Піпі, Анібаль, збіговисько шахраїв, паразитів, нероб, пігмеїв — ось ким були його брати. Жоден із них не успадкував і мільйонної частки його енергії, сили волі, проникливості. Що станеться із цією країною після його смерті? Поза всяким сумнівом, Рамфіс не може похвалитися подвигами в ліжку, які йому приписують підлесники. Неймовірно! Нібито він засадив Кім Новак! Удув Жа Жа Габор! Відідрав Дебру Пейджет і половину Голлівуда. Оце так заслуга! Якщо дарувати їм «Мерседеси», «Кадилаки», норкові хутра, будь-хто, навіть божевільний Валеріано, міг би переспати з міс Усесвіт чи Елізабет Тейлор. Бідолаха Рамфіс! Він давно підозрював, що йому не дуже подобаються жінки. Тому він і створює видимість головного альфа-самця країни, навіть потужнішого за Порфіріо Рубіросу, всесвітньо відомого домініканця, який прославився завдяки розмірам свого прутня і козлиному темпераменту. Чи грав він у поло зі своїми дітьми, цей розбещувач неповнолітніх?

Симпатія до Порфіріо, що зародилася ще тоді, коли той вступив до його ад'ютантського корпусу, і не зникла попри невдалий шлюб Рубіроси з його старшою донькою Флор-де-Оро, навіяла приємні спогади і поліпшила йому настрій. Порфіріо був честолобним молодиком, тому трахав переважно визначних жінок, починаючи з французенки Даніель Дар'є і закінчуючи мультимільйонеркою Барброю Хаттон, причому жодній із них він не подарував навіть оберемку квітів, а тільки висотував із них гроші і завдяки цьому швидко розбагатів.

Наповнивши ванну водою з ароматичними солями і піною, він із величезним задоволенням, що охоплювало його щоранку, занурився в неї. Порфіріо завжди вів розкішне життя. Його шлюб із Барброю Хаттон тривав місяць — достатньо для того, щоби витягти з неї мільйон готівкою і ще один — у вигляді нерухомості. Якби Рамфіс чи Радамес були такими, як Порфіріо! Той мужик просто стікав

амбітністю. Як і будь-який переможець, він мав ворогів. Про нього розпускали плітки, а Благодійнику радили вигнати Рубіросу з дипломатичної служби через те, що він начебто паплюжить образ країни. Заздрісники! Для Домініканської Республіки немає кращої реклами, ніж такий мачо. Відколи Порфіріо побрався із Флор-де-Оро, всі вмовляли Господаря відірвати голову розпусному мулату, який звабив його доньку й підступно завоював його симпатію. Не дочекаються. Він знав зрадників, інтуїтивно чув їх задовго до того, як вони самі усвідомлювали, що збираються зрадити його. Тому він досі живий, а сила-силенна юд гниють у Сороковій тюрмі, на острові Беата, в акулячих шлунках або годують хробаків у домініканській землі. Нещасний Рамфіс, нещасний Радамес! Добре, що хоч Анхеліта має сильний характер і залишається поруч із ним.

Він виліз із ванни і трохи постояв під душем. Контраст між гарячою і холодною водою підбадьорив його. Тепер він відчував повну бойову готовність. Наносючи дезодорант і тальк, він уважно слухав «Карибське радіо», що фонтанувало ідеями та гаслами «розумного мерзотника» — саме так він називав Джоні Абеса, коли перебував у доброму гуморі.

Диктор, обравши інтонацію, із якою зазвичай говорять про геїв, обрушував потік лайки на «щура з Мірафлореса» та «венесуельську наволоч», додаючи, що президент Ромуло Бетанкур не тільки прирік на голод венесуельський народ, а й приніс Венесуелі нещастя: хіба не розбився літак венесуельської компанії «Лінеа Аеропосталь», унаслідок чого загинули шістдесят дві людини? Ні, той педик не зможе домогтися свого. Він переконав Організацію американських держав накладати санкції на Трухільйо, але сміється той, хто сміється останнім.

Ні щур із палацу Мірафлорес, ні Муньйос Марін, пуерториканський наркоман, ні костариканський вбивця Фігерес не турбували Господаря. Його непокоїла церква. Перон попереджав його, залишаючи Сьюдад-Трухільйо на шляху до Іспанії: «Стережіться священників, генералісимусе. Мене повалили не купка олігархів, не військові, а сутани. Або домовляйтеся з ними, або знищуйте раз і назавжди». Ні, їм не вдасться повалити його. Нерви потріпають, ясна річ. Від того

чорного дня — 25 січня 1960 року — вже рік і чотири місяці вони не давали йому жодної секунди спокою. Усе, що поганці в сутанах робили або говорили проти нього, виплескувалося за кордон, а газети, радіо, телебачення навперебій торочили про неминуче падіння Трухільйо після того, як «церква повернулася до нього спиною».

Він надів труси, майку, шкарпетки, акуратно згорнені Сімфоросо напередодні та покладені біля шафи поряд із вішаком, на якому красувалися сірий костюм, біла сорочка і синя краватка у білу цятку — його сьогоднішнє вбрання.

Чому присвячує свої дні і ночі єпископ Рейлі? Трахає черниць? Вони виглядають потворними, у деяких із них на обличчі росте волосся. Він добре пам'ятав їх, адже Анхеліта навчалася в тому елітному коледжі — так само, як і його онучки. Як же підлещувалися до нього черниці до оприлюднення пастирського послання! Може, Джоні Абес має рацію, і настав час розібратися з ними. Оскільки публічні заяви, газетні статті, протести різних організацій включно з Конгресом, що транслювалися по радіо та телебаченню, нічому їх не навчили, варто завдати удару. Як? Це зробить народ! Зіб'є з ніг охорону, поставлену для захисту іноземних єпископів, увірветься до коледжу Святого Домінго та єпископства Ла-Вега, виволоче звідти за волосся гринго Рейлі та іспанця Паналю і лінчує їх. Народ помстився за образу батьківщини. Потім можна відправити до Ватикану листи з вибаченнями та висловлюваннями співчуття, адресовані його святості Іоанну Недоумку — Балагер майстерно пише такі тексти,— і показово покарати кількох винуватців, обраних з-поміж пересічних злочинців. Чи стане це уроком для інших круків, коли вони побачать трупи єпископів, роздертих на шматки народним гнівом? Ні, ще зарано. Не можна давати привід Кеннеді, аби він, на превелику радість Бетанкура, Муньйоса Маріна та Фігереса, наказав військам висадитися на острові. Слід зберігати холонокровність і діяти обережно, як істинний *marine*.

На жаль, доводи здорового глузду не могли вплинути на його інстинкти. Засліплений гнівом, він завмер, не закінчивши вдягатися. Лють скипала у венах, проникаючи в кожну клітинку, потік вогняної

лави піднімався до палаючого мозку, котрий, здавалося, ось-ось лусне. Заплющивши очі, він порахував до десяти. Злоба погано впливає на здатність управляти державою і шкодить серцю, наближаючи його до інфаркту. Минулої ночі, у Домі Каоби, він мало не зомлів від люті. Але зараз він потроху заспокоювався. У разі потреби він завжди умів опановувати себе — прикидатися, бути приязним і доброзичливим навіть із найгіршими покидьками суспільства, вдовами, дітьми і братами зрадників. Саме тому невдовзі виповниться тридцять два роки, відколи він несе на своїх плечах важкий тягар — цілу країну.

Він зосередився на складному завданні — пристебнути підв'язки для шкарпеток так, щоби не утворилися брижі. Як же приємно вивільнити свою лютість, коли це не створює найменшого ризику для державних інтересів, покарати по заслугі усіх тих щурів, жаб, гієн і змії. Акулячі черепа є свідками того, що він не позбавляв себе цього задоволення. Хіба не валявся десь там, у Мексиці, труп підступного галісійця Хосе Альмоїни? А що сталося з баском Хесусом де Галіндесом, ще однією змією, яка намагалася вкусити руку, що годувала її? А як щодо трупа Рамона Мареро Арісті, який гадав, що репутація відомого письменника дозволяє йому давати інтерв'ю «New York Times» і порочити уряд, що оплачував його пиятики, книжки і шльондр? Хіба не та сама доля спіткала трьох сестричок Мірабаль, які гралися в комуністок і героїнь? Усі вони можуть засвідчити, що жодна сила на світі не в змозі завадити йому виплеснути лютість. Навіть божевільні Валеріано та Барахіта могли це підтвердити.

Він заціпенів із черевиком у руці, згадуючи уславлену парочку — легенду старого колоніального міста. Вони жили під лавровими деревами в парку Колумба, між арками собору, а коли на вулиці Ель-Конде спостерігалось найбільше пожвавлення, з'являлися біля дверей вишуканих взуттєвих і ювелірних крамниць, де жебракували і розважали публіку блазнівськими витівками, виманюючи дрібні гроші або харчі. Він неодноразово бачив Валеріано та Барахіту вдягненими в якісь лахи зі сміховинними прикрасами. Коли Валеріано вважав себе Христом, він тягнув на собі розп'яття, а коли перевтілювався в Наполеона, розмахував шваброю, вигукував команди і кидався на ворогів. Один зі шпигунів Джоні Абеса повідомив, що той

біснуватий почав глузувати з Господаря, називаючи його «Брязкалом». Ця інформація зачепила Трухільйо. Якось він навіть поїхав подивитися на блазня, зачавшись в автомобілі з тонованими вікнами. Старий, чиї груди були увішані дзеркальцями і бляшанками з-під пива, гордовито походжав туди-сюди, кривляючись як клоун і демонструючи свої «нагороди» юрбі наляканих людей, які не знали, що їм робити — сміятися або стрімголов тікати звідси. «Поаплодуйте Брязкалу, недоумки!» — вигукнула Барахіта, вказуючи пальцем на блискучі груди її навіженого чоловіка. І тоді він відчув, як лютя розпеченою лавою розливається по його тілу, засліплюючи, вимагаючи невідкладно провчити зухвальця. Він наказав негайно стратити обох. А наступного дня подумав, що божевільні не відають, що чинять, і замість того, щоби карати Валеріано, треба було розібратися з дотепниками, які підучили їх отим вивертам. Отже, незадовго до настання похмурого світанку, подібного до сьогоднішнього, він покликав Джоні Абеса і сказав: «На психів не ображаються. Відпусти їх». Голова СВР скорчив кислу міну: «Пізно, екселенціє. Ми згодували їх акулам ще вчора. Кинули живцем, як ви і наказували».

Взувшись, він випростався. Державний діяч ніколи не шкодує про свої рішення. Він ніколи ні про що не шкодував. Оту парочку єпископів він би теж кинув живцем на поталу акулам.

Далі він перейшов до гігієнічних процедур — щоденного ритуалу, який виконував із величезним задоволенням, повсякчас тримаючи в голові роман, прочитаний ще замолоду: «Quo vadis?»{10}. Історія про римлян і християн вразила його, у пам'яті назавжди закарбувався образ витонченого багатія Петронія, законодавця мод, який щоранку воскресав завдяки масажам, омовінням, розтиранням, мазям, ароматичним оліям і пестошам своїх рабинь. Якби він мав більше вільного часу, то наслідував би цей приклад: проводив би цілий ранок у руках масажисток, манікюрниць, педикюрниць, перукарів і банщиків, попередньо розім'явши м'язи і покращивши серцебиття відповідними вправами. Він приймав короткий масаж опівдні, після обіду, а щонеділі дозволяв собі триваліший сеанс, оскільки мав можливість на дві-три години відірватися від нагальних обов'язків. На жаль, нинішні буремні часи не давали нагоди розслабитися і віддатися

чуттєвим розвагам Петронія. Доводилося задовольнятися десятима хвилинами: побризкатися дезодорантом «Yardley», що надсилав йому з Нью-Йорка Мануель Альфонсо (Бідолашний Мануель! Як-то він переніс операцію?), намазатися зволожувальним французьким кремом «Bienfait du matin», розтерти груди одеколоном — також від «Yardley» — з легким ароматом польових квітів. Причесавшись і підкрутивши кінчики підстрижених щіточкою вусів, які носив останні двадцять років, він наніс на обличчя шар тальку, приховуючи під ніжною білою хмаринкою смаглявість, успадковану від гаїтянських негрів, його предків по материнській лінії,— смаглявість, що він зневажав як на чужій, так і на власній шкірі.

За шість хвилин до п'ятої він був цілком одягнений, включно з піджаком і краваткою. Один із його забобонів: якщо він не ввійде до свого кабінету рівно о п'ятій, упродовж дня станеться щось лихе.

Він підійшов до вікна. Надворі було темно, як опівночі, але він розгледів менше зірок, ніж годину тому. І сяяли вони якось нерішуче. Ось-ось займеться зоря і прожене їх. Він підхопив тростину і рушив до виходу. Щойно він відчинив двері, двоє ад'ютантів клацнули підборами.

— Добрий ранок, екселенціє!

— Добрий ранок, екселенціє!

Він відповів їм коротким кивком. Одного погляду вистачило, аби пересвідчитися, що з їхніми мундирами все гаразд. Він терпіти не міг недбалості і безладу в одязі офіцерів і рядових збройних сил. Що ж стосувалося його особистих ад'ютантів, відповідальних за безпеку Господаря, відірваний гудзик, пляма, брижа на штанах чи на мундирі, криво надітий кашкет вважалися серйозним порушенням, що передбачало покарання — кілька днів суворого режиму або звільнення і переведення до регулярних підрозділів.

Легкий бриз розхитував дерева в саду резиденції «Радамес», поки він ішов, дослухаючись до шелесту листя; зі стайні знову донеслося іржання. Джоні Абес зі звітом про хід кампанії, відвідування бази

військово-повітряних сил у Сан-Ісідро, звіт Чіріноса, обід із *marine*, три-чотири аудієнції, нарада з міністром внутрішніх справ і культів, нарада з Балагером, нарада з Кучо Альваресом Піною, президентом Домініканської партії, прогулянка Малеконом після візиту до Мами Хулії і традиційного побажання доброго вечора. Може, варто переночувати у Сан-Кристобалі, перебити неприємний післясмак минулої ночі?

Він увійшов до свого кабінету в Національному палаці, коли годинник пробив п'яту. На робочому столі чекав сніданок — фруктовий сік, тости з маслом, свіжозварена кава, дві філіжанки. Наступної миті перед ним постав огрядний силует очільника служби військової розвідки полковника Джоні Абеса Гарсії.

— Добрий ранок, екселенціє!

III

— Він не приїде! — несподівано викрикнув Сальвадор, порушивши тишу.— Ще одна згаяна ніч. От побачите.

— Приїде,— миттєво відгукнувся Амадіто з певною нетерплячістю.— Він надів мундир оливкового кольору. Ад'ютанти отримали наказ підготувати блакитний «Бель Ейр». Чому ви не вірите мені? Приїде.

Сальвадор та Амадіто, які вмостилися на задньому сидінні автомобіля, припаркованого біля набережної, встигли неодноразово обмінятися такими самими репліками за пів години очікування. Антоніо Імберт, що сидів за кермом, і Антоніо де ла Маса, який обперся об відчинене віконце поряд із ним, нічого не казали. Усі четверо жадібно вдивлялися в поодинокі автомобілі, що проїжджали повз них дорогою зі Сьюдад-Трухільйо до Сан-Кристобаля, прорізаючи темряву жовтим сяйвом фар. Жодна не виявилася блакитним «Шевроле Бель Ейр» моделі 1957 року із запнутими завісками — єдиною автівкою, що цікавила їх.

Вони розташувалися за кілька сотень метрів від Тваринницької виставки, де були ресторани (найпопулярніший «Поні», вочевидь, був ущент забитий клієнтами, які поїдали смажене м'ясо) і два бари, але вітер віяв на схід, тож галас не долинав до них, хоча вдалині виднілися вогні, що блимали між стовбурами і кронами пальм. Натомість ревіння хвиль, що розбивалися об крутий берег, було таким гучним, що їм доводилося підвищувати голос до крику, аби розчути одне одного. Автомобіль із зачиненими дверцятами і вимкненими фарами був готовий рушити з місця будь-якої миті.

— А ви пам'ятаєте, як ми почали приходити сюди, на Малекон, аби подихати свіжим повітрям на волі, без шпиків, що стежать за кожним нашим кроком? — Антоніо Імберт висунув голову у віконце і вдихнув нічний бриз на повні груди.— Тут народився наш задум.

Друзі відповіли не відразу. Може, вони перебирали власні спогади, а може, просто пропустили його слова повз вуха.

— Так, саме тут, десь пів року тому,— нарешті вимовив Естрелья Садкала.

— Ні, раніше,— прошепотів Антоніо де ла Маса, не озираючись.— У листопаді, коли вбили сестер Мірабаль, ми обговорювали цей злочин тут. Я певен. Ми вже давно зустрічаємося на Малеконі.

— Схоже на сон,— зауважив Імберт.— Усе дуже заплутано та безмежно далеко. Отак ти, малий хлопець, мрієш, що колись станеш героєм, першовідкривачем, кіноактором... Дідько! Я досі не вірю, що це станеться сьогодні вночі.

— Якщо він усе ж таки приїде,— пробуркотів Сальвадор.

— Закладаюся на все, що завгодно, Турку,— впевнено повторив Амадіто.

— Єдине, що змушує мене сумніватися, це те, що сьогодні вівторок,— пробубонів Антоніо де ла Маса.— А він навідується до Сан-Кристобаля щосереді. Ти знаєш це краще за будь-кого, аджеходиш до корпусу ад'ютантів. Чому він змінив день?

— Не знаю, чому,— наполягав лейтенант,— але він приїде. Він одягнув мундир оливкового кольору. Наказав подати блакитний «Шевроле». Тож приїде.

— Напевно, в Домі Каоби на нього чекає гарненька дупка,— мовив Антоніо Імберт.— Новенька, невідкоркована.

— Якщо не заперечуєш, поговоримо про щось інше,— перебив його Сальвадор.

— Завжди забуваю, що з таким святенником, як ти, не можна розмовляти про дупи,— вибачився чоловік, що сидів за кермом.— Висловимося інакше: у Сан-Кристобалі він планує дещо відкоркувати. Це влаштовує тебе, Турку? Чи також травмує твої благочестиві вуха?

Однак ніхто не мав бажання жартувати. Навіть Імберт чесав язиком, аби якось скрасити очікування.

— Увага! — стрепенувшись, вигукнув Де ла Маса.

— Це вантажівка,— визначив Сальвадор, кинувши короткий погляд на жовтуваті фари, що наближалися до них.— Я не святенник і не фанатик, Антонію. Я просто вірую. А після пастирського послання єпископів від 31 січня минулого року я пишаюсь тим, що є католиком.

То справді була вантажівка. Вона промчала поруч, гримотячи повним кузовом ящиків, перехоплених мотузками. Невдовзі цей гуркіт віддалився і поступово стих.

— Отже, католикам заборонено розмовляти про піхви та дупи, але вбивати дозволено, так, Турку? — підколов його Імберт.

Він часто розважався так, до того ж вони із Сальвадором Естрельєю Садкалою були найближчими друзями у цій групі. Ця парочка завше обмінювалася жартами, часом настільки злими, що оточуючим здавалося, ніби чергова словесна перепалка закінчиться бійкою. Однак вони ніколи не сварилися, їхнє братерство було непохитним. Утім, цієї ночі Турок демонстрував повну відсутність почуття гумору.

— Убивати людей заборонено. А покінчити з тираном можна. Ти чув таке слово — «тирановбивство»? Церква дозволяє його в крайньому разі. Про це писав святий Тома Аквінський. Тобі цікаво, звідки я дізнався? Коли я почав допомагати руху «14 червня» і зрозумів, що мені, можливо, доведеться натиснути на курок, я пішов порадитися з нашим духівником, падре Фортіном. То канадський священник з ордену Сантьяго. Він домігся для мене аудієнції в монсеньйора Ліно Заніні, нунцієм його святості. «Монсеньйоре, чи було би гріхом для вірянина вбити Трухільйо?» Він заплющив очі і трохи поміркував. Я міг би дослівно повторити тобі його відповідь, навіть з італійським акцентом. Він показав мені уривок із «Суми теології» святого Томи. Якби я не прочитав це, мене б не було тут сьогодні з вами.

Антонію де ла Маса обернувся і глипнув на нього.

— Ти радився зі своїм духівником?

Його голос тремтів. Лейтенант Амадо Гарсія Гереро злякався, що Де ла Маса зараз вибухне, піддавшись одному з тих нападів гніву, що часто траплялися з ним, відколи його брата Октавіо вбили за наказом Трухільйо. Якось подібний напад мало не зруйнував дружбу, що поєднувала його з Сальвадором Естрельєю Садкала.

Турок заспокоїв його:

— Це було давно, Антоніо. Тоді я тільки-но почав допомагати людям із «14 червня». Невже ти вважаєш мене таким недоумком? Як я міг довірити таку таємницю бідолашному священнику?

— Турку, поясни мені: чому тобі можна казати «недоумок», а «дупа» і «трахати» не можна? — поглузував Імберт, знову намагаючись розрядити напругу. — Хіба Бога ображають не всі лайливі слова?

— Бога ображають не слова, а непристойні думки. — Турок підігравав йому, зображуючи смирення. — Недоумки, які ставлять дурнуваті запитання, навряд чи образять його. Але навіюють страшенну нудьгу.

— Чи причастився ти цього ранку, щоби підготуватися до великої події із чистою душею? — продовжував кепкувати Імберт.

— Я причащаюсь щодня впродовж десяти років, — мовив Сальвадор. — Але не знаю, чи маю чисту душу істинного християнина. Це відомо одному Богу.

«Маєш», — подумав Амадіто. Серед усіх людей, із якими доля зводила його за тридцять один рік життя, Турок викликав у нього найбільше захоплення. Він був одружений з Уранією Місес, його улюбленою тіткою. Ще відтоді, коли Амадіто був кадетом військової академії імені Битви під Лас Каррерас{11} — закладу, очолюваного полковником Хосе Леоном Естевесом Печіто, чоловіком Анхеліти Трухільйо, — він звик проводити відпустки в родинному колі Естрельї Садкали. Сальвадор відігравав надзвичайно важливу роль у його житті: він повіряв йому всі свої негаразди, тривоги, мрії, сумніви і просив

у нього поради перед тим, як прийняти будь-яке рішення. Сім'я Естрельї Садкали влаштувала свято, коли Амадіто закінчив навчання в академії з почесною нагородою — золотою шпагою, першим у випуску, що налічував тридцять п'ять офіцерів! (На тому бенкеті були присутні одинадцять його тіток по материнській лінії.) Вони ж організували ще одне торжество кілька років по тому, коли молодий лейтенант отримав звістку, яку вважав найщасливішою: згоду на його вступ до найпрестижнішого підрозділу збройних сил — ад'ютантського корпусу, що забезпечував особисту охорону генералісимуса.

Амадіто заплющив очі і вдихнув солоний бриз, що проникав до салону крізь розчахнуті віконця. Імберт, Турок, Антоніо де ла Маса мовчали. З Імбертом та Де ла Масою він познайомився в домі на вулиці Махатми Ганді і волею випадку став свідком такої запеклої суперечки між Турком та Антоніо, що припустив можливість стрілянини, а за декілька місяців побачив, як Антоніо і Сальвадор помирилися заради спільної мети — знищити Цапа. Хто б міг припустити в той день, коли Уранія і Сальвадор відзначали свято, де було спустошено стільки пляшок рому, що не мине і двох років, як теплої зоряної ночі 30 травня 1961 року Амадіто опиниться на Малеконі і чекатиме на самого - Трухільйо, щоби вбити його. Сила-силенна подій сталася від того дня, коли він увійшов до будинку номер 21 по вулиці Махатми Ганді, і невдовзі Сальвадор узяв його під руку, відвів до найбільш віддаленого куточка саду й мовив із серйозним виглядом:

— Я мушу сказати тобі дещо, Амадіто. Не можу цього приховувати, тому що я люблю тебе. Усі в цьому домі люблять тебе.

Він говорив так тихо, що юнак мимоволі підсунувся ближче до нього.

— До чого ти хилиш, Сальвадоре?

— Я не хочу псувати твою кар'єру. У тебе можуть з'явитися проблеми, якщо ти прийдеш сюди.

— Які проблеми?

Обличчя Турка, завжди спокійне, напружилося. В очах зблиснула тривога.

— Я допомагаю хлопцям із руху «14 червня». Якщо це відкриється, на тебе чекає жорстока кара. Офіцер із корпусу військових ад'ютантів Трухільйо! Щось немислиме!

Лейтенант навіть уві сні уявити не міг, що Сальвадор — змовник, який підтримує підпільну організацію, допомагаючи людям, що об'єдналися заради боротьби проти Трухільйо після Кастристського вторгнення{12} у Констанці, Маймоні, Естеро Ондо, що призвело до численних жертв серед місцевих мешканців. Він знав, що Турок ненавидить режим, і попри те, що Сальвадор і його дружина намагалися не торкатися цієї теми в його присутності, іноді у них виривалися лайливі слівця на адресу влади. У таких випадках вони негайно замовкали, оскільки знали, що Амадіто, хоч і не цікавиться політикою, виявляє притаманну всім офіцерам збройних сил собачу, інстинктивну відданість Господареві, головнокомандувачеві, господареві, благодійникові, батькові нової вітчизни, який останні три десятиліття вирішує долю республіки, розпоряджаючись життям і смертю домініканців.

— Ні слова більше, Сальвадоре. Ти все сказав. А я все почув. І забув те, що ти розповів. Я приходитиму сюди, як і раніше. Ваш дім — мій дім.

Сальвадор окинув його отим своїм чистим поглядом, що зачаровував Амадіто, сповнюючи його радістю буття.

— Тоді вип'ємо пива. Не варто сумувати.

Звісно ж, Сальвадор і Уранія були першими людьми (не враховуючи двоюрідну тітку Меку, його улюбленицю з-поміж одинадцяти сестер матері), із якими він познайомив свою наречену, коли закохався і почав думати про шлюб. Луїсіта Хіль! Щоразу, як він згадував її, муки совісті оволодівали ним, викликаючи спазми у животі, розпалюючи злість у серці.

КУПИТИ